

OBSAH

Pred posvätnosťou vecí

(5)

Pred posvätnosťou vecí je prólog o predsavzatí nahliadnuť vo vymedzenom priestore a čase do krajiny a pozorovať jej prastaré vrstvy. Je pokusom zozbierať fragmenty zaniknutých podôb krajiny a súčasne v nej sledovať pohyb človeka a ich vzájomné vzťahy. Neufichajúce napätie pred týmto úsilím bolo vyvolané torzovitou poznania, zložitou vecí a z toho vyplývajúcou neodhadnuteľnosťou prareality. V neposlednom rade je to aj prólog o zamyslení sa nad súčasným stavom vecí a o presvedčení, že ich formy môže zmysluplne skúmať predovšetkým archeológia v multidisciplinárnom programe.

Vedomie neúplnosti

(7-11)

Vedomie neúplnosti je predovšetkým o dejinách bádania v sídliskovej archeológii (ako smeru prínášajúcim relevantné poznatky v programe archeoenvironmentálnej rekonštrukcie), preloMOVÝCH časoch a medzníkových prácach v tomto bádani. Od počiatkov a náznakov archeoenvironmentálne orientovaných úvah až po novú vínu sídliskovo-archeologickej prospekcie, začiatkom druhej polovice predchádzajúceho storočia, založenej už na pokusoch riešiť početné archeoenvironmentálne otázky (hlavne väzby prehistorického osídlenia k parametrom krajiny). A rovnako je aj o metodológii. Od vyhranených prístupov (sídlisková archeológia ako metóda etnografická), cez prístupy multidisciplinárne, až po kritické reflexie, zdôrazňujúce a naliehavo pripomínajúce relativitu prameňov a vedomie ich neúplnosti.

Archeoenvironmentálne, ekonomicko-priestorové a antropické kontexty prehistorickej krajiny (13-43)

Archeoenvironmentálne, ekonomicko-priestorové a antropické kontexty prehistorickej krajiny je štúdiu o subdisciplinách archeológie, ktoré významne rozširujú priestor archeologického bádania. Geoarcheologické, bioarcheologické, hydroarcheologické, paleoklimatologické a paleoekonomicko-priestorové poznatky a pozorovania vytvárajú kvalitatívne novú bázu (archoenvironmentálny informačný systém), resp. súbor kontextov, využitelných na modelovanie a konečne na rekonštrukciu prehistorickej krajiny. Je aj o nepretržitom narastaní archeoenvironmentálnych dát, vytvárajúcich komplex faktorov (artefakt, ekofakt, ekoparameter), ktorých úplná prebádanosť je obmedzená. A tiež je o možných koordinátoroch archeoenvironmentálneho bádania a rekonštrukcie.

Kontext kontextov - modelovanie prehistorickej krajiny

(45-77)

Kontext kontextov - modelovanie prehistorickej krajiny je o stratégií (multidisciplinárna metodológia) a metóde (interkorelačná analýza) modelovania. V teoretickej štúdií, ktorú možno charakterizovať aj ako prvú fázu pokusu rekonštrukcie prehistorickej krajiny, sú stanovené určujúce prvky modelu (priestor, čas, artefakt, ekofakt, ekoparameter). Modelovanie, z veľkej časti založené na štatistických a interkorelačných vyhodnoteniach, je ponímané ako kontext kontextov jednotlivých prvkov. Výsledkom a praktickou ukážkou sú možné (optimálne?) spôsoby modelovania a rekonštrukcie prakrajiny, rozdielne nielen z hľadiska ich východísk a časového i priestorového ukotvenia (obdobie praveku v mezoregiónne, resp. úzky temporálny úsek v mikroregiónne), ale aj z hľadiska samotnej pracovnej stratégie bádania.

Kompozícia krajiny

(79-84)

Kompozícia krajiny je pokusom hľadať odpovede na otázky podôb prehistorického obrazu krajiny, skúmať zmeny, ktoré krajina prekonala a významné činitele, ktoré prehistorickú krajinu formovali. Je tiež o snahe rekonštruovať - na základe výsledkov modelovania vo vymedzených priestorových jednotkách - prakrajinu s človekom, ktorý bol jej organickou súčasťou. Ich vzájomný pomer v priestore a čase zaznamenali nielen archeologické pramene, ale aj archeologickým bádanim odkryté a neustále odkrývané pramene multidisciplinárnej povahy. Kompozícia krajiny je preto otvoreným procesom, neukončeným obrazom, priebežne tvoreným aktuálnym bádanim.

Človek a krajina (J.Vladár)

(86)

Literatúra a poznámky

(89)

Archeoenvironmental studies on the prehistoric landscape (summary)

(108)

Ahead the sacred things
(5)

Ahead of the sacred things is a prologue about a resolution to examine the landscape and observe its prehistoric layers in the given time and space. It is an effort to collect fragments of the ceased landscape looks and at the same time to follow human movements in it as well as their mutual relations. Constant tenseness in this endeavour has been caused by our fragmentary knowledge, composite things and following in-assessability of the pre-reality. Not at least it is also a prologue thinking over the present state of the matter with the belief that their forms can be studied mainly by the archaeology in its multidisciplinary program.

Awareness of incompleteness
(7-11)

Awareness of incompleteness is mainly about the history of research in the settlement archaeology (as a branch allowing relevant information in the archaeoenvironmental reconstruction program), about the turning-point times and works in the research. From the beginnings and pointers of archaeoenvironmentally oriented reflections up to the new wave of settlement-archaeological prospection at the incipient second half of the 20th century, trying to solve numerous archaeoenvironmental questions (first of all connections of the prehistoric settlement to the landscape parameters). At the same time it is also about the methodology. From definite approaches (the settlement archaeology as an ethnographic method), through multidisciplinary ones up to critical reflections, stressing and underlining relative character of these sources and awareness of their incompleteness.

Archaeoenvironmental, economic-spatial and anthropic contexts of the prehistoric landscape
(13-43)

Archaeoenvironmental, economic-spatial and anthropic contexts of the prehistoric landscape is the study on archaeological sub-disciplines, that are widening the space of archaeological research remarkably. Geoarchaeological, bioarchaeological, hydroarchaeological, palaeoclimatological and palaeoeconomical and spatial information and observations create a qualitatively new basis (archaeoenvironmental information system), or collection of contexts, that are usable for modelling and final reconstruction of the prehistoric landscape. It is about constant increase of archaeoenvironmental data, forming a complex of factors (artefact, ecofact, eco-parameter), that can be studied only to a limit degree. It is also about possible co-ordinators of archaeoenvironmental research and reconstruction.

Context of the contexts – modelling of the prehistoric landscape
(45-77)

Context of the contexts – modelling of the prehistoric landscape is about the strategy (multidisciplinary methodology) and the method of modelling (inter-correlation analysis). In the theoretical study, that can be characterised also as the first stage of an effort to reconstruct the prehistoric landscape, determining elements of the model are given (space, time, artefact, ecofact, ecoparameter). The modelling process, from the greater part based on statistical and inter-correlation evaluations, is understood as a context of the particular elements contexts, that have resulted in possible (optimal?) ways of the prehistoric landscape modelling and reconstruction, differentiating not only from the point of view of their starting points and time and spatial lay-down (a prehistoric period in the mesoregion, or small time interval in the microregion), but also from the point of view of the research working strategy itself.

Composition of the landscape
(79-84)

Composition of the landscape is an effort to find out answers on the questions of the prehistoric landscape looks, to study changes, that the land overcame, and relevant factors, under which the land that was formed. It is also about a try to reconstruct – based on the results of modelling in the limited spatial units – the prehistoric land with a man, who was its organic part. Their mutual relations in the time and space are documented by archaeological sources as well as by permanently revealed sources of multidisciplinary character. Hence, the land composition is an opened process, an unfinished picture, that is continuously created by the recent research.

Man and landscape (J.Vladár)
(86)

Archeoenvironmental studies on the prehistoric landscape (summary)
(108)